Konyar, M. ve Mercan, Ö. (2021). Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde metin uyarlama: Sait Faik Abasıyanık öykülerinin A2 düzeyine uyarlanması. *International Journal of Language Academy*, 9 (4), 140-164.

Volume 9/4 December 2021

p. 140/164

Article History:

Received

02/10/2021

Accepted

02/11/2021

Available online

23/12/2021

TÜRKÇENİN YABANCI DİL OLARAK ÖĞRETİMİNDE METİN UYARLAMA: SAİT FAİK ABASIYANIK ÖYKÜLERİNİN A2 DÜZEYİNE UYARLANMASI

Text Adaptation in Teaching Turkish as a Foreign Language:

Adapting Sait Faik Abasıyanık's Stories into A2 Level

Merve KONYAR¹

Öykü MERCAN²

Öz

Yabancı dil öğretiminde özgün materyal kullanımı, dilsel öğelerin nasıl kullanıldığının görülmesini, kültürel öğelerin dili nasıl etkilediğini, dile ait olan ancak derslerde yer verilemeyen pek çok yapının görülmesini sağlar ve yabancı dil öğrenimi açısından oldukça önem arz eder. Dil öğretiminde özgün materyal olarak en sık kullanılan türlerden birisi kısa öykülerdir. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde de kısa öykülerin kullanılması, özellikle Türk kültürünün aktarımı ve günlük konuşma dilinin görülmesi için gereklidir. Ancak, Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi gelişmekte olan bir alan olduğu için diğer becerilerde olduğu gibi okuma becerisi için de kaynak sıkıntısı yaşanmakta ve seviyelere uygun yeterli sayıda kısa öykü ve okuma materyali bulunmamaktadır. Mevcut ve ana dili okurları için yazılmış olan kısa öykülerin her seviyede kullanılması mümkün olmamakta, mutlaka yazım dilinde sadeleştirme yapılmaya ihtiyaç duyulmaktadır. Bu çalışmanın amacı, Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılmak üzere metin uyarlama ölçütlerini alanyazına göre yeniden derlemek ve bu ölçütlere göre Sait Faik Abasıyanık'ın *Bir İlkbahar Hikâyesi*, *İyilik Unutulmaz*, *Son Kuşlar*, *Balıkçısını Bulan Olta* ve *Ağut* öykülerinin A2 seviyesine uyarlanmasıdır. Bu uyarlama Maarif Vakfı Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programı temel alınarak yapılmıştır. Çalışma doküman inceleme yöntemi ile gerçekleştirilmiştir. Programda yer alan A2 dil becerileri ve kazanımlarına göre, öyküler yapısal ve anlamsal olarak uyarlanmış ve bu uyarlamalar sırasında Maarif Vakfı Programını

¹ Lecturer, Kutahya Dumlupınar University, School of Foreign Languages, merve.konyar@dpu.edu.tr, <http://orcid.org/0000-0003-1043-2387>

² Lecturer, Bartın University, Rectorate, oyku.mercan@gmail.com, <http://orcid.org/0000-0003-3418-7953>

yanı sıra yedi ölçütten oluşan bir uyarlama yolu izlenmiştir. Uyarlamalar için öyküdeki cümleler üzerinde tek tek çalışılmış, her bir cümle ve kelimenin seviyeye uygunluğu değerlendirilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi, metin uyarlama, öykü

Abstract

The use of authentic material in foreign language teaching allows seeing how linguistic elements are used, how cultural elements affect language, lots of structures that belong to the language but cannot be included in the courses, and is very important in learning a foreign language. Short stories are one of the most used types of authentic materials in language teaching. The use of short stories in teaching Turkish as a foreign language is essential for transferring Turkish culture and the daily language of speech. However, since teaching Turkish as a foreign language is an emerging field, there is a huge need for resources for reading skills and other skills, and there are not enough numbers of short stories and reading materials to meet the requirement of language levels. It is not possible to use the short stories written for native language readers at all language levels; therefore, simplification of the language of the story is required. The aim of this study is to recompile the text adaptation criteria according to the literature and, accordingly, to adapt Sait Faik Abasıyanık's *Bir İlkbahar Hikâyesi*, *İyilik Unutulmaz*, *Son Kuşlar*, *Balıkçısını Bulan Olta*, and *Ağır* to A2 level for use in teaching Turkish as a foreign language. This adaptation was made based on Maarif Foundation's Program for Teaching Turkish as A Foreign Language. The document analysis method is applied. According to the A2 language skills and objectives in the program, the language of the stories was adapted structurally and semantically, and during these adaptations, an adaptation way consisting of seven criteria was followed in addition to the Maarif Foundation Program. For adaptations, the sentences in the stories were studied one by one, and the appropriateness of each sentence and word was evaluated.

Keywords: Teaching Turkish as a foreign language, text adaptation, story

1.GİRİŞ

Yabancı dil öğretiminde metin kullanımı sıklıkla başvurulmuş ve dört temel beceriyi, dil bilgisi ve sözcük öğretimini de destekleyen bir tekniktir. Dil öğretim sürecinde metinlerin kullanımı ile alakalı çok temel bazı hususlar vardır. Hangi metin türünün kullanılacağı, metinlerin diğer beceriler ile nasıl ilişkilendirileceği, farklı seviyelere göre metin seçimi, çeşitli yaş gruplarına göre metin seçimi ve uyarlanmış metin kullanılacaksa bunun nasıl yapılacağı önemli sorulardan bir tanesidir. Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde ders kitabına ek başka materyallere de ihtiyaç bulunmaktadır (Açık, 2008; Aşçı ve Topçu Tecelli, 2020). Seviyelere göre uyarlanmış metinlere ve basamaklı okuma kitaplarına da ihtiyaç her geçen gün artmaktadır. Bu çalışmanın da Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi alanında metin uyarlama / sadeleştirme ve basamaklı okuma kitabı hazırlanması çalışmalarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Yabancı dil öğrenenlerin, dili öğrendikleri süreçte kullandıkları metinlerin seviyelerine göre hazırlanıp hazırlanmadığı ve metni anlayıp anlamayacakları öğreticiler tarafından önceden belirlenmelidir (Kınay, 2015, s. 58). Metin seçimi hususunda bir diğer nokta ise seçilen metinlerin yabancı dil öğretim yöntemi ve yaklaşımlarına göre değişmesidir. Her yaklaşımın hedefleri ışığında kendine has bir metin anlayışı oluşturmuş ve buna göre metin seçerek uygulama sürecine eklemiştir (Güneş, 2013, s. 11). İltar ve Açık'a göre, yabancı dil öğretiminde metinler oluşturulma amacına ve işlevlerine göre ikiye ayrılmaktadır. Oluşturulma amacına göre metinler, dili doğrudan öğretmeye yönelik hazırlanan kurmaca metinlerdir. İşlevlerine göre metinler ise ana dili kullanıcılarının günlük hayatta kullandıkları dili içermekte ve dolaylı olarak yabancı dil öğretiminde özgün materyal olarak kullanılabilir metinlerdir (İltar ve Açık, 2019, s. 321). Yaygın olarak bilinen bu iki metin türüne ek olarak, Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi alanında yapılan çalışmalarda da son zamanlarda sıklıkla bahsedilen üçüncü bir tür olarak da uyarlanmış/ değiştirilmiş

metinlerden bahsetmek doğru olacaktır. Durmuş'a göre; yabancı dil öğrenenlerin okuduğunu anlamasının yanında bu anlama sürecine yardımcı olacak yapılara ek olarak anlaşılması muhtemel dil yapılarının da metinlerde yer alması gerekmektedir. Buna göre, öğrenenlerin dil düzeylerine göre değiştirilen (modified)/uyarlanmış (adapted) metinler oluşmaktadır (Durmuş, 2013, ss. 1296-1297).

Değiştirilmiş/uyarlanmış metinleri kendi içerisinde sadeleştirilmiş ve genişletilmiş olarak ayırmak mümkündür. Değiştirilmiş/uyarlanmış metin dendiğinde ilk akla gelen özgün bir metnin sadeleştirilmesi olsa da bu metnin genişletilmesi de bu sınıfa dâhil edilmelidir. Değiştirilmiş/uyarlanmış metinde önemli olan metnin okurun düzeyine göre sadeleştirilmesi ya da genişletilmesidir. Okurun anlama düzeyine göre bazı dilbilgisel yapılar anlam korunarak sadeleştirilebilecekken, bazı yapılar anlamı koruma amacıyla birden fazla cümle ile değiştirilebilecek yani genişletilebilecektir. Bu hususta hedeflenen dil öğrenenlerin söz varlığını geliştirmeleri için, metnin aslını koruyarak anlama süreçlerini kolaylaştıracak yapıların ve bazen eş anlamlı sözcüklerin metne dâhil edilmesi gerekmektedir (Durmuş, 2013, s. 1301). Yabancı dil öğretiminde metin uzunluğu öğrenciler için ilk bakışta korkutucu olsa da uzunluk okuma hızını ve süreyi etkilerken, anlam üzerinde çok büyük bir etkisi bulunmamaktadır. Bu nedenle yapılan değiştirme/uyarlama çalışmalarında anlam ön planda olmalıdır. Metinlerde yapılacak düzenlemeler, hedef kitlenin düzeyi, yaşı, bilişsel becerileri göz önünde tutularak yapılmalıdır. Cümleler yalnızca kısa ve basit yapıda olmamalıdır aksi takdirde öğrenenlerin ilgisini ve anlama düzeylerini olumsuz yönde etkileyebilir (Durmuş, 2013, s. 142).

Dil öğretiminde metin değiştiriminin kuramsal temellerine gerekçe oluşturan hususlar bulunmaktadır. Bunlardan biri öğrencinin yeterlilik düzeyi ile içerik arasındaki uyumun sağlanmasının gerekliliğidir (Durmuş, 2013, s. 1297). Bu amaçla yapılan metin değiştirmelerinde mutlaka standart bir yol izlenmeli, sezgisel olarak değiştirmelerden mümkün olduğunca uzak durulmalıdır.

Bakan Aktaş ve Ay'a göre metin düzenleme işlemi; hedef kitlenin anlama düzeyini arttırmak için salt kısaltma, sözcük değişikliği veya cümle eksiltme işlemi değildir. Bu şekilde düzenlenmeyen metinlerde, anlamı oluşturan değerlere sahip yapı ve sözcükleri ortadan kaldırmak metnin dokusunu bozabilir (Bakan Aktaş & Ay, 2021, s. 100).

Bu nedenle metin değiştirme metnin dokusunu bozmayacak şekilde, bağdaşıklık ve bağlaşıklık ölçütleri çerçevesinde, Avrupa Dilleri Ortak Başvuru Metni'nde (2020) ve Maarif Vakfı Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programı'nda (2020) belirlenen kazanım ve düzey tabloları da ile göz önünde bulundurularak, bu alanda uzman kişiler tarafından yapılmalıdır. Metin değiştirme yapılırken, metnin yabancı dil eğitimi için hazırlandığı unutulmamalı ve ana dili eğitiminden farklı yöntemlere başvurulmasına özen gösterilmelidir. Yanlış yollarla yapılmış bir metin değiştirme hedef kitlenin dil yapılarını, kültür unsurlarını, okumaya ilişkin tutumlarını bile etkileyebilecektir. Bunun yanı sıra, doğru yöntem ile yapılmış metin değiştirme/uyarlamalar, özgün metinlerin;

- Kültürün temelinde olup dil topluluğu dışındakiler tarafından anlaşılmasının zor olması;
- Söz varlıklarının öğrencilerin öncelikli gereksinimleriyle ilişkili olmayabilecek olması;
- Çok sayıda karmaşık yapı içermeleri nedeniyle temel düzeydeki öğrencilerin, bu metinleri anlamada problem yaşaması;
- Özel bir ön hazırlık ve uygulama gerektireceği için kullanımlarının çok zaman lması;

- Haberler, öyküler, gazete yazıları gibi özgün metinlerin güncelliklerini çabuk yitirmesi gibi olumsuz yönlerini gidermede ve dil öğretiminde kullanımında yardımcı ve faydalı olacaktır (Berardo, 2006, s. 65).

A. Metin Uyarlama Yöntemleri

Metin uyarlama; kullanılması planlanan metnin hedef dil öğrencisine, barındırdığı dil bilgisel, söz dizimsel ve anlamsal öğeler nedeniyle anlaşılır girdi sunmadığı durumlarda metne yapılan müdahaleler olarak tanımlanabilir (Demirel, 2020, s. 146). Honeyfield metin uyarlama konusunda temelde iki tür sadeleştirme olduğunu ifade eder. Bunlardan bir tanesi dilin sadeleştirilmesi (linguistic simplification) diğeri ise içeriğin sadeleştirilmesidir (content simplification). Dilin sadeleştirilmesi kelime gruplarının ve dil bilgisi yapılarının sadeleştirilmesine dayanmaktadır. Bu hususta, öğrencilerin dil düzeylerine uygun olarak hazırlanan bir kontrol listesini temel alarak metin içerisindeki dilbilgisel yapılar sadeleştirilir. Ayrıca metin içerisinde anlamayı güçleştireceği düşünülen ifadelerde sözdizimsel sadeleştirilmeye ve açıklamaya (paraphrasing) da başvurulabilir. İçerik sadeleştirmede ise tüm metin açıklama yoluyla yeniden yazılabilir veya konunun ana hatlarına sadık kalınarak özetlenebilir (Honeyfield, 1977).

Metin sadeleştirme, *yapısal sadeleştirme* ve *sezgisel sadeleştirme* olarak iki şekilde yapılabilir. Yapısal sadeleştirmede, metin belirli kelimelere, cümle uzunluğuna ve okunabilirlik düzeyine elde olan bir kontrol listesine göre sadeleştirilir. Sezgisel sadeleştirme ise daha öznel bir tekniktir (Crossley, Allen, & Mc.Namara. D, 2012). Sadeleştirme işlemini yapanlar kendilerini öğrenci yerine koyarak, hangi düzeyde neleri anlayabileceklerine karar vererek metni işlerler (Bölükbaş, 2015).

Bölükbaş'a (2015) göre metin uyarlama konusunda *koruma*, *değiştirme*, *silme* ve *özetleme* olmak üzere kullanılabilecek edilecek dört teknik vardır. Koruma tekniğinde metindeki anlamayı etkileyeceği düşünülmeyen kısımlara herhangi bir işlem uygulanmaz. Değiştirme tekniğinde, okuyucunun dil düzeyine uygun olmayan kelimeler ve yapılar anlamı etkilemeyecek şekilde daha basit hale getirilir. Özetleme tekniğinde, metnin ana hatları sabit kalacak şekilde içerik kısaltılır. Silme yönteminde ise metindeki anlama doğrudan katkısının olmadığı veya fazlaca detay olduğu düşünülen kısımlar silinir.

Darian (2001) metin uyarlamada dört yöntemden bahsetmiştir:

1. Anlamsal Birimler: Kullanılan kelimelerin sözlükteki anlamlarından kaynaklanan karmaşa açısından düzenleme yapılır. Kelimelerin çağrışımları, öğrenci düzeyine göre uyarlanmasını ifade eder.
2. Sözcüksel Birimler: Anlamayı etkileyen az sıklıkta kullanılan kelimeler, keyfi çağrışımlar, deyimler, fiiller ve çekimleri, eş sesli kelimeler ve bazı tanımlamaların öğrenci düzeyine göre uyarlanmasını ifade eder.
3. Söz dizimsel Birimler: Noktalama, eksiltili yapılar, yapısal karışıklığa neden olan örneğin, edilgen yapılar, niteleme sıfatları gibi yapıların öğrenci düzeyine göre uyarlanmasını ifade eder.
4. Söylem Birimleri: Ön gönderim ve art gönderim unsurları, gereksiz tekrar eden unsurlar, üstü kapalı anlatım öğelerinin öğrenci düzeyine göre uyarlanmasını ifade eder.

Literatürden hareketle, metin uyarlama/sadeleştirme için kullanılacak ölçütler yeniden derlenmiştir (Alderson, 2000, akt. Bölükbaş, 2015; Chang, 2008, akt. Bölükbaş, 2015; Darian, 2001; Nation, 1993):

1.Koruma: Metne herhangi bir müdahale yapılmaz.

2.Özetleme: Metnin ana hatları sabit kalacak şekilde basitleştirmek amacıyla kısaltılmasıdır.

3.Genişletme (Açıklama): Hedef okuyucu kitlesinin dil seviyesinin üzerinde olduğu düşünülen söz dağarcığı veya dil bilgisi yapılarının değiştirilmesi ile asıl metindeki anlamı verecek şekilde metnin genişletilmesidir.

4.Silme: Metindeki anlamı etkilemediği düşünülen kısımların silinmesidir.

5.Sözcüksel Değiştirme

- a)Tekrar eden kelime ve yapıları çıkartarak metni daraltma,
- b)Yapı ve anlam açısından karmaşık ifadeleri yeniden düzenleme,
- c)Örtük, mecaz, yan anlamlı ve deyim anlamlı ifadeleri açıklama,
- d) Kullanım sıklığı açısından değiştirme,
- e) Sözcük yoğunluğunun azaltılmasıdır.

6. Sözdizimsel Değiştirme

- a.Devrik cümlelerin kurallı cümleye çevrilmesi, cümle içerisinde yeniden sözdizimsel sıralama yapılması;
- b.Sıralı, bağlı veya birleşik cümlelerin basit cümlelere dönüştürülmesi;
- c.Cümleler arası bağdaşıklık sağlaması için sebep-sonuç, amaç ve zıtlık vb. bildiren bağlama öğelerinin kullanılması;
- d.Eksilteli cümlelere müdahale dir.

7. Biçimsel Değiştirme

- a)Anlamayı kolaylaştırmak için paragraflar arasındaki bağdaşıklık unsurlarını arttırma, gerekirse paragrafı bölme veya birkaç paragrafı birleştirme,
- b)Art gönderim ve ön gönderim unsurlarına müdahale dir.

B. Türkiye Maarif Vakfı Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programı A2 Düzey Dilbilgisi Yapıları

Aşağıdaki tabloda, çalışma kapsamında sadeleştirilen metinler için ölçüt olarak kullanılan A2 düzeyinde dil yapıları verilmiştir (Türkiye Maarif Vakfı, 2020, s.83):

- Gelecek zaman + zaman zarfları
- Görülen geçmiş zaman + zaman zarfları
- Duyulan geçmiş zaman + zaman zarfları
- Geniş zaman + sıklık zarfları
- Ek fiil (görülen ve duyulan geçmiş zaman)
- Zamirler, zamir +ki (Benimki)
- Sıfatlar
- Zarflar
- Zarf fiiller (-Ip, -ArAk, -mAdAn, -A ... -A)
- Gereklilik Kipi: (-mAll/ -mAk zorunda, -mAk gerek, -mAk lazım)
- Dilek-Şart kipi
- Yeterlik fiili (yetenek, tahmin, olasılık)
- Bağlaçlar (hem ... hem, ne... ne, veya, belki, ya...ya, dA)

- mAdAn önce / -DİkTAn sonra
- Gibi, kadar (benzetme/karşılaştırma)
- -cA, -A göre
- bu yüzden / bu sebeple
- -An (sıfat fiil)
- Basit adlaştırmalar (-mAyI sev/ -mAk iste...)
- -mAk için, -mAk üzere, -mAsI için
- Mesela, örneğin
- Doğrudan anlatım (diye sor-/diye cevap ver-) Ünlemler
- İkilemeler
- I beğen- / -I beğenme-, -I tercih et- /-I seç- (Türkiye Maarif Vakfı, 2020, s.83)

Alan yazın tarandığında, son yıllarda Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi alanında metin uyarlama çalışmalarının arttığı gözlemlenmiştir. Bu çalışmalardan bazıları şöyle özetlenebilir:

Kaya ve Nurlu (2017), *Özgün ve yabancı dil olarak Türkçe öğretimi için sadeleştirilmiş metinlerde fiilimsi kullanımı: Dokuzuncu Hariciye Koğuşu Ve Yıkı Atı Örneği* isimli çalışmalarında seçilen metinler OBM çerçevesinde A2 seviyesine uyarlanmıştır. Araştırmanın sonucuna göre Özgün ve uyarlanmış metin arasında kelime sayısı bakımından çok fark bulunmamaktadır. Fakat fiilimsiler açısından önemli fark oluşmuştur. Uyarlanmış metinlerde isim-fiil sayısı artarken, sıfat-fiil ve zarf-fiil sayıları azalmıştır. Kökcü (2020), *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Metin Değiştirimine Ömer Seyfettin'in "Rüşvet" Hikâyesi Örneği* isimli çalışmasında, ilk olarak metin dil bilgisel ve içeriksel ilkelere dayanan metin değiştirim ölçütleri belirlemiş daha sonra ise bu ölçütlere göre seçilen öykü B2 düzeyine uyarlanmıştır. Güdek ve Göçen (2021), *Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde metin değiştirimi: Mustafa Kutlu'nun Hayat Güzeldir hikâyesi örneği* isimli çalışmalarında Mustafa Kutlu'nun *Hayat Güzeldir* kitabından Caney ve Çiçek Tefsiri hikâyelerinin A2 düzeyinde değiştirimini yapmış ve daha sonra özgün ve uyarlanmış metinlerin öğrencilerin okuduğunu anlama becerisine etkisini araştırmıştır. Araştırmanın sonucunda değiştirilmiş (uyarlanmış) metni okuyan öğrencilerin daha başarılı oldukları saptanmıştır. Ay ve Gülmez (2021), *Yabancılar Türkçe Öğretimi İçin Sait Faik Abasıyanık'ın "Birtakım İnsanlar" Adlı Hikâyesinin B1 Seviyesine Sadeleştirilmesi* isimli çalışmalarında seçilen hikâye, Avrupa Dil Portfolyosu ve *İstanbul Yabancılar İçin Türkçe* ders kitabında verilen B1 seviyesine uygun dil bilgisi yapılarına göre sadeleştirilmiştir. Sadeleştirme işleminden sonra, sadeleştirilen metin ve özgün metnin anlamsal açıdan ne oranda örtüştükleri uzman görüşü alınarak belirlenmiştir. Araştırma sonucuna göre ise, sadeleştirme yapılırken en çok kelime değiştirim yapılmıştır. Özcan ve Batur (2021), *Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde bir metin uyarlama örneği: Koroğlu Destanı* isimli çalışmalarında sezgisel ve yapısal yaklaşım kullanılarak destanın "Demircioğlu ile Reyhan Arap" kolu B1 seviyesine uyarlanmıştır.

2.YÖNTEM

2.1.Araştırma Deseni

Araştırmada, nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi modeli kullanılmıştır. Doküman analizi, araştırmanın hedefleri doğrultusunda bir veya birden çok materyalin incelenmesini içerir (Çepni, 2010).

2.2.Araştırmada İncelenen Eser

Araştırmanın örneklemini Sait Faik Abasıyanık'ın *Son Kuşlar, Bir İlkbahar Hikayesi, İyilik Unutulmaz, Balıkçısını Bulan Olta* ve *Ağır* öyküleri oluşturmaktadır.

2.3. Veri Analizi

Bu araştırmanın Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde metin uyarlama hususunda yöntem bağlamında iki aşaması vardır. Birinci aşamada literatürden hareketle, metin uyarlama ölçütleri derlenmiş ve yeni bir liste önerisinde bulunulmuştur. İkinci aşamasında ise seçilen öyküler hazırlanan metin uyarlama ölçütlerine ve Türkiye Maarif Vakfı Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programı'nda önerilen A2 seviyesindeki dil yapılarına göre A2 düzeyinde uyarlanmıştır.

Bu araştırmanın temel aldığı üç soru vardır:

1. Yabancı dil öğretiminde metin uyarlama nedir?
2. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde metin uyarlama çalışmalarında takip edilecek ölçütler nelerdir?
3. Türkiye Maarif Vakfı Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretim Programı'nda önerilen dilbilgisi düzeylerine göre metin uyarlama nasıl yapılır?

2.4. Veri Toplama Aracı

Bu çalışmada veri toplama aracı olarak doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır.

BULGULAR

Bu bölümde Sait Faik Abasıyanık'ın *Son Kuşlar, Bir İlkbahar Hikayesi, İyilik Unutulmaz, Balıkçısını Bulan Olta* ve *Ağır* öykülerinden, bu çalışma kapsamında derlenen metin uyarlama ölçütleri ve Maarif Vakfı Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programı'nda bulunan A2 düzeyindeki dilbilgisi ölçütleri doğrultusunda uyarlama örnekleri sunulmuştur.

1. Koruma: Metne herhangi bir müdahale yapılmaz.

Örnek 1:

Asıl Metin:

Bundan güzel bir ömür mü olur, elli altmış senelik yaşama bundan güzel başlar ve biter mi? (Abasıyanık, 2009, s. 780).

Uyarlanmış Metin:

Bundan güzel bir ömür olur mu, elli altmış senelik yaşama bundan güzel başlar ve biter mi?

Örnek 2:

Asıl Metin:

Kuş, papatya, gelincik, çayır, çimen, ağaç, çiçek, mimoza, zakkum, su sesi, hindiba, çingene, kuzu ... (Abasıyanık, 2009, s.779)

Uyarlanmış Metin:

Kuş, papatya, gelincik, çayır, çimen, ağaç, çiçek, mimoza, zakkum, su sesi, hindiba, çingene, kuzu...

Örnek 3:

Asıl Metin:

Bütün dükkanlar, manifaturacılar, bakkallar, berberler kunduracılar bu ana yolun üzerindedir (Abasıyanık, 2009, s.695).

Uyarlanmış Metin:

Bütün dükkanlar, manifaturacılar, bakkallar, berberler kunduracılar bu ana yolun üzerindedir.

Örnek 4:

Asıl Metin:

Keçi başının derisi yüzülür (Abasıyanık, 2009, s.813).

Uyarlanmış metin:

Keçi başının derisi yüzülür.

Örnek 5:

Asıl Metin:

Adama bir ışığın dibinde rastladım (Abasıyanık, 2009, s.817).

Uyarlanmış Metin:

Adama bir ışığın dibinde rastladım.

2. Özetleme: Metnin ana hatları sabit kalacak şekilde basitleştirmek amacıyla kısaltılmasıdır.

Örnek 1:

Asıl Metin:

Herkesin yeni başlayacak olan altı yedi aylık soğuk hayata kendini şimdiden alıştırmak ve hazırlamak için bir şeyler yapmaya çalıştığı öyle günlerde ben, tembelliğim, hep kaçanı kovalayan huyumla, yazın, o güzel göçmenin peşine düşmüşümdür. Nerede yakalarsam orada kucaklarım onu. Kimi bir çamın gölgesinde durgun ve güneşsizdir. Kimi bir çalılığın kenarındaki çimenlikte bütün eski ihtişamıyla daha yeni başlamıştır (Abasıyanık, 2009, s. 779).

Uyarlanmış Metin:

Eski günleri hatırlıyorum. O zamanlar kış mevsimi bu adada altı yedi aydı. İnsanlar kışa hazırlık yapıyor fakat ben hala yazın keyfini çıkarıyorum... Çünkü tembeldim. Yaz mevsiminin peşine düştüm, her yerde onu aradım. Onu bazen bir çam ağacının gölgesinde buldum. Bazen de tüm canlılığı ve neşesi ile çimenlerin üzerinde gördüm.

Örnek 2:

Asıl Metin:

O kadar bu emektar ağla gömülmek istediği belliydi ki. .. Ama, diyeceksiniz ki, istakoz ağı pahalıdır, sonracığuma kolay da yapılmaz. Olsun. Bu kadarcık bir fedakarlığı çok görmemeliydi Apostol Efendi'ye ... Hem, kendi eliyle örmemiş miydi bu ağı Apostol? (Abasıyanık, 2009, s.813).

Uyarlanmış Metin:

Bu emektar ağ ile gömülmek arzusuydu.. Bu çok belliydi. Istakoz ağı pahalıdır. Yapmak da zordur. Olsun. Bu Apostol Efendi'nin hakkıydı. Hem, kendi eliyle ördü bu ağı Apostol.

Örnek 3:

Asıl Metin:

Simitçi, oltamı bıraktığım çocuğun ters tarafında olduğu için karşı tarafa geçtim (Abasıyanık, 2009, s.819).

Uyarlanmış Metin:

Simit almak için karşı tarafa geçtim.

3. Genişletme (Açıklama): Hedef okuyucu kitlesinin dil seviyesinin üzerinde olduğu düşünülen söz dağarcığı veya dil bilgisi yapılarının değiştirilmesi ile asıl metindeki anlamı verecek şekilde metnin genişletilmesidir.

Örnek 1:

Asıl Metin:

İki senedir gelmiyorlar (Abasıyanık, 2009, s.780).

Uyarlanmış Metin:

Kuşlar buraya en son iki sene önce geldi. Artık gelmiyorlar.

Örnek 2:

Asıl Metin:

İçim cız ederdi (Abasıyanık, 2009, s. 780).

Uyarlanmış Metin:

Ben bu duruma hep üzüldüm.

Örnek 3:

Asıl Metin:

Büyüklerin ellerinde birbirine yapışmış, pislik renginde acayip çomaklar vardı (Abasıyanık, 2009, s. 780).

Uyarlanmış Metin:

İnsanların ellerinde değişik sopalar vardı. Bu sopaların ismi ökse idi. Kuş yakalamaya yarardı.

Örnek 4:

Asıl Metin:

Hele bir tanesi vardı, bir tanesi. Çocukları bu işe seferber eden de oydu. Ökseleri cumartesi gecesinden hazırlayan da... Konstantin isminde bir herifti (Abasıyanık, 2009, s. 781).

Uyarlanmış Metin:

Konstantin isminde bir adam vardı. Çok kötü biriydi. Ökseleri cumartesi gecesini hazırladıktan sonra çocuklarla bu işleri yaptı.

Örnek 5:

Asıl Metin:

Bir sisli İstanbul gecesinde, Galata rıhtımında herhangi bir Marika ile dostu Deli Hurşit'i uzun liman boyunca ben tahayyül ettim (Abasıyanık, 2009, s.818).

Uyarlanmış Metin:

Bir sisli İstanbul gecesinde, Galata iskelesini ben hayal ettim. Aynı şekilde Marika ile dostu Deli Hurşit'i de uzun liman boyunca ben hayal ettim.

4. Silme: Metindeki anlamı etkilemediği düşünülen kısımların silinmesi

Örnek 1:

Asıl Metin:

Yazın daha parça parça, lime lime, bohça bohça eşyalarıyla gitmek için fazla telaş etmediği Ada'nın bu yakasında, hiçbir ev yoktur (Abasıyanık, 2009, s. 779).

Uyarlanmış Metin:

Adanın bu yakasında hala yaz mevsimiydi. Burada hiç ev yoktu.

Örnek 2:

Asıl Metin:

Ciğercilerde görürsünüz ya, bir kenarda asılı durur, şıp şıp şerbet gibi kanı damlar. Leş gibi de kokar (Abasıyanık, 2009, s.813).

Uyarlanmış Metin:

Ciğercilerde görürsünüz. Bir kenarda asılı durur, kanı damlar. Leş gibi kokar.

Örnek 3:

Asıl Metin:

...ne korkunç zenciler, ne hezaran Çinliler vardır (Abasıyanık, 2009, s.817).

Uyarlanmış Metin:

Ne korkunç zenciler ne de Çinliler vardır.

5. Sözcüksel Değiştirme

a. Tekrar Eden Kelime Ve Yapıları Çıkartarak Metni Daraltma

Örnek 1:

Asıl Metin:

Yazın daha parça parça, lime lime, bohça bohça eşyalarıyla gitmek için fazla telaş etmediği Ada'nın bu yakasında, hiçbir ev yoktur (Abasıyanık, 2009, s. 779).

Uyarlanmış Metin:

Yaz mevsimi adanın bu yakasında hala devam ediyor. Burada hiç ev yoktur.

Örnek 2:

Asıl Metin:

Balık tutacak, satacak, akşamları sattığım balığın parasıyla içecektim. Sabahleyin erkenden balığa. Akşam şişem cebimde balığa (Abasıyanık, 2009, s.818).

Uyarlanmış Metin:

Balık tutacak, satacağım. Akşamları da balığın parasıyla içeceğim. Sabahleyin erkenden balık tutmaya gideceğim.

b. Yapı Ve Anlam Açısından Karmaşık İfadeleri Yeniden Düzenleme

Örnek 1:

Asıl Metin:

Ağaçtan ağaca serilmiş beyaz çamaşırlar bu kadar durgun, güneşsiz, ıslak bir şekilde ılık havada hiç kurumayacaklar (Abasıyanık, 2009, s. 780).

Uyarlanmış Metin:

İnsanlar ağaçtan ağaca ip bağlamış ve beyaz çamaşırları bu iplere asmış. Hava durgun, güneşsiz, ılık ve nemliydi. Bu nedenle çamaşırların kuruması zordu.

Örnek 2:

Asıl Metin:

Yaşı kırkı aşmış bir adamın mevsimler içinde ilkbaharı biraz üzüntü ile duymamasına imkan yoktur (Abasıyanık, 2009, s.464).

Uyarlanmış Metin:

Kırk yaşından büyük bir insan ilkbaharda hüzünlenir. Eski zamanlarını hatırlar.

Örnek 3:

Asıl Metin:

- Al sana beş paralık daha! Duymasa gelip de tutulur mu? Be adam! Duyuyor, hem de kim bilir nerelerden duyuyor da koşup geliyor. (Abasıyanık, 2009, s.814).

Uyarlanmış Metin:

- Saçmalık! Duymasa gelir mi? Duymasa tutabilir miyiz? Duyuyor, hem de uzaklardan duyuyor da geliyor.

Örnek 4:

Asıl Metin:

Işıklar yayılı yayılıverdiler (Abasıyanık, 2009, s.817).

Uyarlanmış Metin:

Birden etrafa ışıklar yayıldı.

c. Örtük, Mecaz, Yan Anlamli Ve Deyim Anlamli İfadeleri Açıklama

Örnek 1:

Asıl Metin:

Bütün sesler kesilmiştir (Abasıyanık, 2009, s. 779).

Uyarlanmış Metin:

İşte bu zamanlar, adanın bu tarafı çok sessiz olur.

Örnek 2:

Asıl Metin:

Bütün kış hastalıktan başım kalkmamıştı (Abasıyanık, 2009, s.465).

Uyarlanmış Metin:

Kış mevsimini hasta geçirdim.

Örnek 3:

Asıl Metin:

Öküzlerin büyük, efsanevi gölgeleri dört beş evin birden yüzünü kaplardı (Abasıyanık, 2009, s.695).

Uyarlanmış Metin:

Öküzlerin büyük ve efsanevi gölgeleri vardı. Bu gölgeler dört beş evin üzerindeydi.

Örnek 4:

Asıl Metin:

- Taze yem mi koyalım? Koyalım da gelsin yanından geçsin, yüzüne bile bakmasın ... Bekle dur babam ki koksun (Abasıyanık, 2009, s.814).

Uyarlanmış Metin:

- Taze yem mi koyalım? Taze yem koyarsak yanından gelip geçer... Sonra koksun diye beklemek zorunda kalırız.

Örnek 5:

Asıl Metin

Başını kumlara sokmuş devekuşu rahatı ile durdum (Abasıyanık, 2009, s.817).

Uyarlanmış Metin:

Etrafımdan habersiz bir şekilde durdum.

d. Kullanım Sıklığı Açısından Değiştirme

Örnek 1:

Asıl Metin:

Vaktiyle bu Ada'ya bu zamanda kuşlar uğrardı (Abasıyanık, 2009, s.780).

Uyarlanmış Metin:

Eskiden bu zamanlarda, adada kuşlar vardı.

Örnek 2:

Asıl Metin:

Zahire tüccarıydı (Abasıyanık, 2009, s. 781).

Uyarlanmış Metin:

Tahıl tüccarıydı.

Örnek 3:

Asıl Metin:

Belediye talimatnamesinde, yol kenarındaki çimenleri sökmek cezayı mucip olmuyormuş (Abasıyanık, 2009, s. 783).

Uyarlanmış Metin:

Belediyenin kurallarına göre, yol kenarında bulunan çimenleri sökmek yasak değildi.

Örnek 4:

Asıl Metin:

İki vilayetin, yedi kazanın, otuz kırk nahiye'nin, yüzlerce köyün iktisadi durumu bu limanın işlemesine bağlıdır (Abasıyanık, 2009, s.695).

Uyarlanmış Metin:

İki ilin, yedi ilçenin, otuz-kırk bucağın ve yüzlerce köyün ekonomik durumu bu limanın işlemesine bağlıdır.

Örnek 5:

Asıl Metin:

Bunu yapan belediye reisine bütün kasaba hayrandır (Abasıyanık, 2009, s.696).

Uyarlanmış Metin:

Bunu yapan belediye başkanına bütün kasaba hayrandır.

Örnek 6:

Asıl Metin:

...eşrarin ara sıra bağ başına giderken bindikleri faytonlar geleni geçeni, dükkanları zifos içinde bırakıyordu (Abasıyanık, 2009, s.696).

Uyarlanmış Metin:

...çiftçilerin tarlaya giymek için bindikleri faytonlar insanlara ve dükkanlara çamur sıçrattı.

Örnek 7:

Asıl Metin:

Vaziyeti kendi tabiri veçhiyle ariz amik anlattı (Abasıyanık, 2009, s.697).

Uyarlanmış Metin:

Durumu her yönü ile anlattı.

Örnek 8:

Asıl Metin:

Işıklar yayılı yayılverdiler. Bütün şekiller büyüdü, yayvanlaştı (Abasıyanık, 2009, s.817).

Uyarlanmış Metin:

Birden etrafa ışıklar yayıldı. Bütün şekiller büyüdü.

e. Sözcük Yoğunluğunun Azaltılması

Örnek 1:

Asıl Metin:

Kış, Ada'nın bir tarafında yerleşebilmek için rüzgarlarını poyraz, yıldız poyraz, maestro, dramudana, gündoğusu, batı karayel, karayel halinde seferber ettiği zaman... (Abasıyanık, 2009, s. 779)

Uyarlanmış Metin:

Kış mevsimi adanın bir tarafına yaklaştı. Burada rüzgarlar vardı.

Örnek 2:

Asıl Metin:

Sabahleyin parlak mavi bir gökyüzünde, ısıtmayan, güneş vurmuş kar gibi soğuk bir güneş görünürdü (Abasıyanık, 2009, s.464).

Uyarlanmış Metin:

Sabahları güneş pek etkili değildi.

Örnek 3:

Asıl Metin:

Önce mavnalar, çatanalar, köprüler, sonra kuleler, mağazalar kaybolmuştu (Abasıyanık, 2009, s.817).

Uyarlanmış Metin:

Önce tekneler, köprüler, sonra kuleler, mağazalar kayboldu.

6. Sözdizimsel Değiştirme:

A. Devrik Cümlelerin Kurallı Cümleye Çevrilmesi, Cümle İçerisinde Yeniden Sözdizimsel Sıralama Yapılması

Örnek 1:

Asıl Metin:

Bizim için değil ama, çocuklar, sizin için kötü olacak (Abasıyanık, 2009, s. 783).

Uyarlanmış Metin:

Çocuklar sizin için kötü olacak, bizim için değil.

Örnek 2:

Asıl Metin:

Giderdik ağı kaldırmaya (Abasıyanık, 2009, s.815).

Uyarlanmış Metin:

Hep ağı çekmeye gittik.

Örnek 3:

Asıl Metin:

Evet dostlarım, bir ayağını parmaklıkların beton çıkmasına dayayıp cıgara içen bendenizdim (Abasıyanık, 2009, s.818).

Uyarlanmış Metin:

Evet dostlarım, bir ayağımı parmaklıkların betonuna ben dayadım.

B. Sıralı, Bağlı Veya Birleşik Cümlelerin Basit Cümlelere Dönüştürülmesi

Örnek 1:

Asıl Metin:

Havalar sertleşir, poyrazlar, lodolar birbirini kovalar, günün birinde teşrinlerin sonlarına doğru, ılık, hiç rüzgarsız parça parça oynamayan bulutlu, tatlı, sümbüli günlerde, o, en çığırkan kafes kuşunu nereden bulursa bulur, mahalle çocuklarını çağırır; bin tanesi iki yüz elli gram et vermeyen sakaları, isketeleri, floryaları, aralarına karışmış serçeleri gökyüzünden birer birer toplardı (Abasıyanık, 2009, s. 782).

Uyarlanmış Metin:

Ekim ve Kasım aylarının sonlarına doğru hava soğudu. Poyraz ve lodolar rüzgarları esmeye başladı.. Bu ayların sonlarına doğru, ılık ve rüzgarsız bir günde en sesli kafes kuşunu buldu. Sonra mahalledeki çocukları çağırır. İskete, florya, serçe ve saka kuşlarını gökyüzünden tek tek topladı. Fakat bu kuşların bin tanesinin bile iki yüz elli gram eti yoktu.

Örnek 2:

Asıl Metin:

Bu garip, yağmurlu, kara bulutlu, dörtte üçü kapanık havanın içinde öyle insanı avucuna alıp sıkın bir de ilkbahar, toprak, insan, çayır, ağıl kokusu vardı ki içinden hep bağırarak, ağlamak sonra kaskatı katılıp kalmak geçerdi (Abasıyanık, 2009, s. 465).

Uyarlanmış Metin:

Hava genellikle kapalı, yağmurlu ve kara bulutluydu. Bu havalar her zaman benim canımı sıktı. İlkbaharda da toprak, insan, çayır, ağıl kokusu vardı. Bu zamanda da bağırarak, ağlamak ve hareket etmek istedim.

Örnek 3:

Asıl Metin:

Eğer arabalar bu yoldan gelmezse şehrin üstünden onlar için bir başka yol yapmaktan başka çare olmadığı, yahut da şehir nüfusu kadar bir hamal gücüne şiddetle ihtiyaç hasıl olduğu kaymakama anlatılınca adam anladı (Abasıyanık, 2009, s.697).

Uyarlanmış Metin:

Arabalar asfalt yoldan geçmesi zordu. O zaman şehrin üstünden onlar için bir başka yol yapmak gerekti. Bundan başka çare yoktu. Yahut bu şehrin nüfusu kadar hamal lazımdı. Kaymakam bunu daha önce hiç düşünmedi. Fakat adam anlatınca anladı.

Örnek 4:

Asıl Metin:

Düğünlerde, yortularda, İstanbul'a bir sevdiğine ıstakoz götürdüğü günlerde giydiği şayak elbiseleri içinde balmumu gibi yüzüyle kilisede onu yatar gördüğüm zaman hatırladım: (Abasıyanık, 2009, s.816).

Uyarlanmış Metin:

Düğünlerde, yortularda, İstanbul'a bir sevdiğine ıstakoz götürmek alışkanlığıydı. O günlerde şayak elbisesi giyerler. Onu Şayak elbiseleri içinde tabuta koydular. Onu balmumu gibi yüzüyle tabutta gördüm. Şu sözünü hatırladım:

Örnek 5:

Asıl Metin:

Önümde karpit lambası yanan pırl pırl bir sandal, kenarda ispiro içen bir ihtiyar, onun yanında bir uykusuz, benim yanımda hayal gibi dikilmiş perişan, zayıf bir çocuk (Abasıyanık, 2009, s.818).

Uyarlanmış Metin:

Önümde bir sandalın parlak lambasını gördüm. Kenarda ispiro içen bir ihtiyar vardı. Onun yanında uykusuz biri vardı. Benim yanımda hayal gibi zavallı, zayıf bir çocuk vardı.

C. Cümleler Arası Bağdaşıklığı Sağlamak İçin Sebep-Sonuç, Amaç Ve Zıtlık Vb. Bildiren Bağlama Ögelerinin Kullanılması

Örnek 1:

Asıl Metin:

Bizim Ada, uçakların, üstünden geçtikleri bir yol güzergahı olmalı ki, hep ya üstünden ya da solundan geçip gidiyorlar (Abasıyanık, 2009, s. 780).

Uyarlanmış Metin:

Bizim ada büyük ihtimalle uçakların yol güzergahı üzerinde bulunuyor. Çünkü sıklıkla buradan uçak geçiyor.

Örnek 2:

Asıl Metin:

Ağır kurşunlarını öyle tertipli sıralamıştır ki, ben taşı bırakır bırakmaz, benim karmakarışık gibi gördüğüm koca ağ, kendiliğinden Apostol'un kürek çekişiyle bir kafada, denize adeta dökülüyordu (Abasıyanık, 2009, s.815).

Uyarlanmış Metin:

Ağır kurşunlarını çok tertipli sıralar. Ben taşı bıraktım. Koca ağ karmaşık diye düşündüm. Ancak Apostol'un kürek çekmesiyle ağ birden denize döküldü.

Örnek 3:

Asıl Metin:

Bir sisli İstanbul gecesinde, Galata rıhtımında herhangi bir Marika ile dostu Deli Hurşit'i uzun liman boyunca ben tahayyül ettim (Abasıyanık, 2009, s.818).

Uyarlanmış Metin:

Bir sisli İstanbul gecesinde, Galata iskelesini ben hayal ettim. Aynı şekilde Marika ile dostu Deli Hurşit'i de uzun liman boyunca ben hayal ettim.

D. Eksilteli Cümlelere Müdahale

Örnek 1:

Asıl Metin:

Sandalyenin üstündeki vişneçürüğü rengindeki delik çoraplar... (Abasıyanık, 2009, s. 780)

Uyarlanmış Metin:

Sandalyenin üstünde vişneçürüğü renginde delik çoraplar vardı.

Örnek 2:

Asıl Metin:

Kalın, tüylü bilekleri, geniş göğsü, delikleri kapanıp açılan üstü kara kara benekli bir burnu, deriyi yırtmış da fırlamış gibi saçları, kısa kısa bir yürümesi, kalın kalın bir gülmesi ... (Abasıyanık, 2009, s. 781)

Uyarlanmış Metin:

İri ve kılıklı elleri vardı. Göğsü genişti. Sivilceli bir burnu vardı. Saçları seyrekli. Adımları kısaydı. Gülüşü yüksek sesliydi.

Örnek 3:

Asıl Metin:

İlkbahar bir bayram, bir uyanış, bir mucize, bir çılgınlık, ola-mayacak gibi duran bir şeyin oluşu, ilkbahar şu, ilkbahar bu ... (Abasıyanık, 2009, s.464)

Uyarlanmış Metin:

İlkbahar bir bayramdır, bir uyanıştır ve bir mucizedir. İlkbahar, imkânsız bir şeyin gerçekleşmesidir. İlkbahar şudur, ilkbahar budur...

Örnek 4:

Asıl Metin:

Istakoz leş gibi keçi derisi sevdiği için yemediğini sanmayın; kıymetinden ötürü (Abasıyanık, 2009, s.815).

Uyarlanmış Metin:

Istakoz leş gibi keçi yiyor diye değil; kıymetli olduğu için yemedi.

Örnek 5:

Asıl Metin:

Sabahleyin erkenden balığa... (Abasıyanık, 2009, s.818).

Uyarlanmış Metin:

Sabahleyin erkenden balık tutmaya gitmeyi planladım.

7. Biçimsel Değiştirme:

a. Anlamayı Kolaylaştırmak İçin Paragraflar Arasındaki Bağdaşıklık Unsurlarını Arttırma, Gerekirse Paragrafı Bölme Veya Birkaç Paragrafı Birleştirme

Örnek 1:

Asıl Metin:

- Taze yem mi koyalım? Koyalım da gelsin yanından geçsin, yüzüne bile bakmasın... Bekle dur babam ki koksun. Kokmuş olmalı, efendim, kokmuş. Kokusunu uzaktan almalı ki, kıcın kıcın gelsin... Para bedava mı kazanılır? .. Ben bir şey diyeyim mi sana? Para kazanmak, kokulu, pis iştir ama, kokudan kokuya fark vardır. Kimi koku benimkisi gibi aşıkardır. Kimisi de gizli (Abasıyanık, 2009, s.814).

Uyarlanmış Metin:

Taze yem mi koyalım? Taze yem koyarsak yanından gelip geçer... Sonra koksun diye beklemek zorunda kalırız. Kokmuş olmalı, efendim. Kokusunu uzaktan almalı ki, geri gelsin ...

Para kazanmak kolay mı? Ben bir şey diyeyim mi sana? Para kazanmak, kokulu, pis iştir. Ama kokudan kokuya fark vardır. Bazı kokular benimki gibi belirgindir. Bazı kokular gizlidir.

Örnek 2:

Asıl Metin:

Adama bir ışığın dibinde rastladım. Sırtını elektrik direğine, bir ayağını rıhtımın parmaklıklarının betonuna dayamış, cigara içiyordu. Kim olabilirdi? Böyle rıhtımın parmaklıkları çıkmasına bir ayağını dayamış, cigara içen başka bir tek adam yoktu. Böyle sisli bir gecede, İstanbul limanının uyumuş rıhtımlarında tek başına düşündüğüne göre romanlar okumuş bir adamdı. Hem de liman şehirlerinin meyhanelerini, orospularını, katillerini, otellerini, serserilerini okumuş adam. Şurada iki adım yürüse bir esrar tekkesi bulacak, oradan kırk adım yukarıda kadınlarla beraber külhanbeylerin kaptıkaçtı oynadıkları yalnız kahve ile çay içilen bir halk kahvesi vardı. Orada Marika'nın dostu Deli Hurşit, Marika ile iftihar ettiği içindir ki böyle alabildiğine cesurdur. Çakır Marika'nın, Hurşit yüzünden alnı açık, gözü pek, dili zehir gibidir. Limanı liman eden onun serseriliğidir (Abasıyanık, 2009, s.817).

Uyarlanmış Metin:

Adama bir ışığın dibinde rastladım. Sırtını elektrik direğine dayamış. Bir ayağını iskele parmaklıklarının betonuna koymuş, sigara içiyor... Kimdi bu adam? Ondan başka kimse ayağını bu şekilde iskeleye dayamıyor, sigara içmiyor... Bu adam böyle sisli bir gecede, İstanbul limanında tek başına ve düşünceliydi. Demek ki "çok roman okuyor." diye düşündüm. Hem de liman şehirlerinin meyhanelerini, orospularını, katillerini, otellerini, serserilerini okuyor diye düşündüm.

İki adım ileride bir esrar içme yeri vardı. Kırk adım yukarıda sadece kahve ile çay içilen bir halk kahvesi vardı. Orada Deli Hurşit, Marika ile dosttur. Bunun için böyle cesurdur. Çakır Marika, Hurşit sayesinde dürüst, korkusuz ve açık sözlüdür. Hurşit'in serseriliği bu limanın en belirgin özelliğidir.

b. Artgönderim Ve Öngönderim Unsurlarına Müdahale

Örnek 1:

Asıl Metin:

Uzaklarda görünen, İstanbul'un neresi kim bilir? Sesler neden gelmiyor?
(Abasıyanık, 2009, s. 780)

Uyarlanmış Metin:

Uzaklardan İstanbul'un bazı semtlerini görmek mümkündü. Fakat oralardaki sesleri adadan duymak mümkün değildi.

Örnek 2:

Asıl Metin:

Ökselerden kurtulmuş dört beş kuş, bir başka ökseye doğru şimdilik uçup giderken, birer damlacık etleriyle birer tabiat harikası olan kuşları toplarlar, hemen dişleriyle oracıkta boğarlardı. Ve hemen canlı canlı yollarlardı
(Abasıyanık, 2009, s. 780).

Uyarlanmış Metin:

Kuşların bazıları ökselerden kurtulup kaçardı. Bu kuşlar bir doğa harikasıydı. İnsanlar kuşları hemen orada yakalar, boğar ve tüylerini canlıyken yolarlardı.

Örnek 4:

Asıl Metin:

Belediye çavuşlarını şehir haricindeki şoselere dikti. Şehre araba sokmadı
(Abasıyanık, 2009, s.696).

Uyarlanmış Metin:

Belediye başkanı, zabıtaları şoselere dikti. Bu zabıtalılar şehre araba sokmadı.

Örnek 5:

Asıl Metin:

Üç beş balıkçı dostum da bu dünyadan pııyı pırtıyı topladıktan sonra, gençler, onlar gibi oluncaya kadar birkaç fırın ekmek yemeli (Abasıyanık, 2009, s.814).

Uyarlanmış Metin:

Üç beş balıkçı dostum da öldükten sonra iyi balıkçı kalmadı. Gençler, iyi balıkçı olmak için çok çalışmalıdır.

Örnek 6:

Asıl Metin:

Kim olabilirdi? Böyle rıhtımın parmaklıkları çıkmasına bir ayağını dayamış, cığara içen başka bir tek adam yoktu. Böyle sisli bir gecede, İstanbul limanının uyumuş rıhtımlarında tek başına düşündüğüne göre romanlar okumuş bir adamdı (Abasıyanık, 2009, s.813).

Uyarlanmış Metin:

Kimdi bu adam? Ondan başka kimse ayağını bu şekilde iskeleye dayamaz, sigara içmez. Bu adam böyle sisli bir gecede, İstanbul limanında tek başınaydı. Düşünceliydi. Demek ki “çok roman okuyor.” diye düşündüm.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada yabancı dil olarak Türkçenin öğretimi alanındaki eksikliklerden biri olan seviyeye uygun okuma metinlerinin geliştirilmesi için metin uyarlama yapılmış, *Bir İlkbahar Hikâyesi*, *İyilik Unutulmaz*, *Son Kuşlar*, *Balıkçısını Bulan Olta* ve *Ağır* öyküleri A2 seviyesine uygun olacak şekilde uyarlanmıştır. Çalışma esnasında, metin üzerinde uyarlama yapmak için Türkçe dil seviyeleri ve güncel Maarif Vakfı programına hâkim olmanın oldukça önem arz ettiği bir kez daha fark edilmiştir.

Sait Faik Abasıyanık'ın seçilen beş öyküsü, çalışmada daha önce belirtilen başlıklara uygun olarak A2 seviyesine uyarlanmıştır. Metin uyarlamaya ilişkin verilen farklı yöntemlerin hepsi her bir öyküde uygulanmamıştır. Bazıları ise bir öykünün içerisinde birden fazla kez uygulanmıştır. Öykülere yalnızca gerekli yerlerde, gerekli müdahaleler yapılmıştır. Çalışma esnasında öykülerdeki dil bilgisi yapıları ve seviyeye uygun kelimeler de göz önünde bulundurulmuştur. Çalışmadaki uyarlama aşamalarında farklı yöntemlerle düzenlemeler yapılsa da her bir cümle ilgili seviyenin dil bilgisi açısından incelenmiş, seviyeye uygun dil bilgisel değişiklikler Maarif Programındaki kazanımlar ve dilbilgisi yapıları göz önünde bulundurularak yapılmıştır. Yine de bazı yapılar seviyenin üzerinde olmasına rağmen A2 seviyesindeki bir öğrencinin anlayabileceği düşünülerek bırakılmış, öğrenciyi bir sonraki seviyeye de hazırlamak amaçlanmıştır.

Abasıyanık'ın öykülerinde daha çok birleşik zamanlı cümle ve yapılara rastlanmış ve bu yapıların daha basit zamanlara ve yapıları değiştirimi yapılmıştır. Bu yapılardan sonra Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen öğrencilerin bu hikâyelerde karşılaşacakları en büyük zorluğun uzun cümleler olduğu tespit edilmiştir. Bağlaç ya da virgül ile sıralanmış uzun cümleler, öğrencinin hikâyeyi anlamasını güçleştirecektir. Bu cümleler hatta bazı yerlerde paragraflar bölünerek, cümle sayısı artırılmış böylece hikâyenin daha kolay anlaşılabilmesi hedeflenmiştir. Ana dili okuyucuları için hazırlanmış öykülerin yabancı dil öğretiminde kullanımdaki en büyük problemlerden birinin de bu tarz uzun cümleler olduğu tespit edilmiştir. Yapılan çalışmada tespit edilen bir diğer problem, Sait Faik hikâyelerinde geçen, ana dili okuyucularının bile zorlanabileceği, günlük dilde çok sık kullanılmayan kelimeler ile denizcilik ve balıkçılıkla ilgili terimsel kelimelerdir. Yapılan çalışmada bu kelimelerin bazıları değiştirilmiş, bazıları ise aynı bırakılarak açıklamalarla öğrenenin anlamasına yardımcı olunmuştur.

Bu çalışma ile görülmüştür ki, ana dili okurları için yazılmış kısa öykülerin, Türkçenin yabancı dil olarak öğretildiği sınıflarda doğrudan kullanımı mümkün değildir. Yapılan

çalışmaya benzer pek çok diğer çalışmanın da sonucunda ulaşıldığı gibi, ana dili okurları için yazılmış kısa öykülerin yabancı dil olarak Türkçe öğrenen sınıflarda kullanılabilmesi için mutlaka uyarlama çalışması yapılmalı, hedef kitlenin kazanımları ve yeterlikleri göz önünde tutularak ilgili çalışmalar yürütülmelidir. Bu çalışmanın mevcut çalışmalara farklı bir bakış açısı getireceği ve ileriki çalışmalar için de yol gösterici olacağı düşünülmektedir.

*Çalışma kapsamında uyarlanan metinler, makaleye eklenmemiş olup uyarlanmış metinlere ulaşmak isteyenler mervekonyar60@gmail.com ve oyku.mercan@gmail.com iletişim adreslerinden yazarlarla iletişime geçebilirler.

KAYNAKÇA

- Abasıyanık, S. F. (2009). *Son kuşlar*. Sait Faik Abasıyanık bütün eserleri (s. 464-466; 695-698; 813-819; 779-783;) içinde. İstanbul: YKY Kültür Yayınları.
- Açık, F. (2008). Türkiye’de yabancılara türkçe öğretilirken karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri. Doğu Akdeniz Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü Uluslararası Türkçe Eğitimi ve Öğretimi Sempozyumu. http://turkoloji.cu.edu.tr/YENI%20TURK%20DILI/fatma_acik_yabancılara_turkce_ogretimi.pdf adresinden 06.11.2021 tarihinde alınmıştır.
- Alderson, J.C. (2000). *Assessing reading*. Cambridge: Cambridge University Press
- Aşçı, Y., ve Topçu Tecelli, N. (2020). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde okuma ve yazma becerisi geliştirmeye yönelik öykü kullanımı. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi, Bahar*(32), 203-220.
- Ay, S., ve Gülmez M. (2021). Yabancılara Türkçe öğretimi için Sait Faik Abasıyanık'ın "Birtakım İnsanlar" adlı hikâyesinin B1 seviyesine sadeleştirilmesi. *Eğitim ve Yeni Yaklaşımlar Dergisi, 4*(1), 68-82.
- Bakan Aktaş, H., & Ay, S. (2021). Yabancı dil öğretiminde geleneksel metin sadeleştirme yaklaşımına karşı metindilbilimsel sadeleştirme önerisi: Bağlılık ve bağdaşıklık kavramları. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 94*(102).
- Berardo, S. (2006). The use of authentic materials in the teaching of reading. *The Reading Matrix, 06*(02), 60-69.
- Bölükbaş, F. (2015). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde okuma metinlerini dil düzeylerine göre sadeleştirilmesi. *International Journal of Languages' Education and Teaching, UDES 2015, 924*(935).
- Brown, J. D. (2009). Foreign and second language needs analysis. In M. Long , & C. Doughty (Eds.), *The handbook of language teaching* (s. 269-293). Blackwell Publishing Ltd.
- Chang, S. (2008). *A preliminary categorization of techniques of simplification in ESL/EFL graded readers*. (Ed. Martin Edwardes) Proceedings of the BAAL Annual Conference. London: Scitsiugnil Press.
- Council of Europe (2020), Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment – Companion volume, Council of Europe Publishing, Strasbourg, available at www.coe.int/lang-cefr.
- Crossley, S.A., McCarthy, P. M., Louwerse, M. M. ve McNamara M. S. (2007). A linguistic analysis of simplified and authentic texts. *The Modern Language Journal, 91*, 15–30.
- Çepni, S. (2010). *Araştırma ve proje çalışmalarına giriş*, 5. Baskı. Trabzon

- Darian, S. (2001). Adapting authentic materials for language teaching. *Forum, April-July*, 39(2)2, 2-8.
- Demirel, İ. F. (2020). Yabancı/İkinci Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Metne Müdahale: Uygulamalı Bir Değişiririr Örneği Olarak 'Deneme'. *Aydın TÖMER Dil Dergisi* (5(29), 139-169.
- Durmuş, M. (2013). İkinci/yabancı dil öğretiminde sadeleştirilmiş metin sorunları üzerine. *Biliğ*, 135-150.
- Durmuş, M. (2013). İkinci/Yabancı Dil Öğretiminde Özgün Ve Değıştirilmiş Dilsel Girdi Üzerine. *Turkish Studies*, 1291-1306.
- Güdek, G., & Göçen, G. (2021). Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde metin değıştirimi: Mustafa Kutlu'nun "Hayat Güzeldir" hikâyesi örneği. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (Ö10), 265-295.
- Güneş, F. (2013). Türkçe öğretiminde metin seçimi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 1(12).
- Honeyfield, J. (1977). Text Simplification, *TESOL Quarterly*, 11(4), 431-440.
- İltar, L., ve Açık, F. (2019). Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde metin türlerinin sınıflandırılması ve ders kitaplarında yer alan okuma metinlerinin değeriendirilmesi. *Türkiyat Mecmuası*, 311-346.
- Kara, M., ve Ghaffari, R. (2020). Yabancılar Türkçe öğretiminde A2 düzeyi dil yeterliliklerine uygun edebî metin uyarlama. *Uluslararası Türkoloji Araştırmaları ve İncelemeleri Dergisi*. 5(2).
- Kınay, D. (2015). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde metin uyarlama. *Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi kuramlar - yöntemler - beceriler - Uygulamalar* (s. 57-91) içinde. Ankara: Pegem Akademi.
- Kökcü, Ş. (2020). Yabancı dil olarak türkçe öğretiminde metin değıştirimine Ömer Seyfettin'in "Rüşvet" Hikâyesi Örneği. *Dil ve Edebiyat Araştırmaları*, (22), 213-246.
- Nation, P. (1993). Measuring readiness for simplified material: a test of the first 1,000 words of English. In M. L. Tickoo (Ed.), *Simplification: Theory and application* (pp. 193-203). Singapore: SEAMEO Regional Language Center.
- Kaya, M., ve Nurlu, M. (2017). Özgün ve yabancı dil olarak Türkçe öğretimi için sadeleştirilmiş metinlerde fiilimsi kullanımı: Dokuzuncu Hariciye Koğuşu Ve Yılık Atı Örneği. *Electronic Turkish Studies*, 12(30).
- Özcan, H. Z., & Batur, Z. (2021). Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde bir metin uyarlama örneği: Körođlu Destanı. *Folklor Akademi Dergisi*, 4(2), 227-251.
- Türkiye Maarif Vakfı (2020). *Türkiye Maarif Vakfı Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi programı*. 16 05, 2021 tarihinde Türkiye Maarif Vakfı: https://www.turkiyemaarif.org/uploads/Turkceinin_Yabanci_Dil_Olarak_Ogretim_i_Programi_2_Baski.pdf adresinden alındı.